

V veliko nam odkrije tudi stil teh memoarjev. Šuklje je tudi v svojem stilu parlamentarec, zgovoren prepričevavec, ustvarjavec mnenja in branič interesov; v nekem oziru so ti spomini celo spodbudni; osnovna poštenost se kaže, ko osebno storjeno krivico skuša popraviti (n. pr. Tavčarju, III. 65). Tega o Hribarju ne moremo reči. Njegovo široko, nedisciplinirano pripovedovanje je po večini brez forme in tolikokrat prehaja v zdihovanje. (Neštetokrat beremo: »V srcu pa me je bolelo« i. t. d.) Ta avtobiografija se ne dvigne nikjer do mej tvornosti ali do skrivnosti stvarstva in gleda samo zunanje cilje življenja. Skupen znak pisanja je pri obeh pretirana egocentričnost. Ta egocentričnost je oba zavedla k veliki samohvali, ki je pri Šuklju več kot samo veselje radi storjenega dela in več kot mirno zadovoljen pogled na večer življenja, pri Hribarju pa je samo izvajanje sočutja radi nehvaležnosti domovine, ki svojega sina ni dovolj nagradila. Radi te egocentrične sodbe o preteklosti se včasih zazdi čitatelju, kakor da je bila nekdanja primitivna Slovenija s svojimi politikujočimi advokati in poslanci, dežela samih ovčarskih kraljev. In čim globlje prodiramo v človečnost obeh pisateljev, tem bolj odbijajo poglavja, ki so docela osebna. Šuklje uporablja pri svojih portretih silne besedne barve, žgočo ironijo in ko označuje sposobnosti in značaj svojih oseb, si s superlativi celo nasprotuje; do sebe je vedno dobrotljiv in se nikdar ne sodi. (Celo važno izjavo, da »politika ni nobeno snažno rokodelstvo«, II. 122, je porabil v zagovor Iv. Tavčarja. Za sodbo o sebi in drugih prim. III. 105/6 in 156.) Osebni naturalizem zveni v III. delu na str. 51; odbija pa tudi poglavje XXVI. »Bist Du es oder bist Du es nicht? Thusnelda«. Pri Hribarju je drugi del, ki naj bi imel celo neke državniške osnove, pisan tako, da se zdi, kakor da je pisatelj izgubil čut do javne razsodnosti; bravec ostrmi že ob posvetilu in ocenjevalec mora molčati; tistim, ki vedo, da je Hribar hotel biti nekoč tudi literat, naj bi bil prihranil vsaj pesem »Šara« (II. 165—170) ali za okus naj bi bil opustil večkrat ponavljano izpoved: »Vse svoje življenje sem bil altruistično usmerjen«. Največ človečnosti razkrijeta oba pisatelja morda nehoti v spominih na svoje lastno trpljenje in ko govorita o svojih in prijateljskih. Trpljenje človeka čisti, a zamolčano trpljenje ga veliča. Šuklje o lastnem trpljenju ne govori mnogo; kadar ga omenja, je kratek, močan in gane, dočim Hribar s široko epičnostjo popisuje svoj vojni zapor in konfinacijo ter jo odeva v mehkužno liričnost v času, ko je vsaka žena doživela svojo družinsko tragedijo in je toliko mož molče nosilo trpljenje, o katerem bi danes ne znali kaj povedati. Splošno pa naj bi veljalo načelo, da zasebne stvari ne spadajo v obračun o javnem delu, ali pa naj pisatelji gredo do zadnje neusmiljene odkritosti in naj bodo spomini zares konfesija. Bolj spadajo v javnost prijateljska razmerja. Tu nam je Šuklje s srcem narisal prijateljsko podobo Janka Kersnika. Pri Hribarju takega močnega prijateljstva ne najdemo, dasi vemo, da so politična prijateljstva steklene posode, ki se rade razbijejo, čim udarijo druga ob drugo. A da postavimo prijateljski zglede na isto stopnjo, moramo povedati, da je podoba prijatelja Ivana Tavčarja pri Hribarju ponižana, pri Šuklju pa mnogo bolj človeška. V sodbi neprija-

teljev se sicer tudi Šuklje ne kroti, a zavrniti je treba neplemenitost, s katero je Hribar (I. 409) postavil pred sodni stol svoje nasprotnike.

Končno naj povzamemo še sodbo o duhovnem razmerju do sveta in o verskem nazoru. Oba moža, kakor smo ju bili razvili iz prvih časov realizma in pozitivizma, naravno nimata nikake mistike v sebi, toda značilno oba sodita Mahničev nastop kot pretirano motenje slovenskega miru, ne pa kot duhovno nasprotje. Čisto realistično govori Šuklje o svojem poznejšem verskem nazoru, ki ga označuje kot praktično krščanstvo, do katerega je prišel »zgolj notranjim potom« (III. 37) in se tako približuje naprednjaškemu tipu J. Mencingerja, v Hribarju pa je mogoče zaslediti nekaj čuvstven deizem, ki ne zahteva moralnih obračunov in ga povsod zunanji pojavi zasenčijo. Docela odbije dejstvo, da je pripravil 1896 Askercu kanonikat, tedaj ko je bil Askerc misleno že daleč od svojega duhovništva. Kakor razumsko, tako se tudi duhovno zdi Hribar neizorel, nedograjzen človek, manjka mu globine in veličine. Ali so spomini le za preteklost, ali ni v njih seme za bodočnost? Ali sta naša pisatelja taka? Kakor smo videli, je pri obeh velika zavest, da je bilo njuno delo dobro in da je bilo prav opravljeno. Nedvomno sta oba važna igravca na pozornici našega javnega življenja, zakaj rod iz petdesetih let preteklega stoletja je bil močan in kaže mnogo junaških potez. Toda vsaka velika človeška podoba mora poleg talenta skrivati dovolj občečloveške globokosti in prave duševne lepote. Vobče se mora reči, da oba pisatelja prav s človeške strani najmanj pritegujeta in razkrivata tragiko slovenskega realizma. Zato njuni »Spomini« sedanjemu rodu ne morejo biti normativni, ampak so mu predvsem bogat studijski material. Tudi se je pojem narodnega dela ne le bistveno spremenil in poglobil; novi rod živi v drugih narodnih razmerah — ne brez zaslug obeh mož — predvsem pa se že kažejo obrisi docela drugačnega duhovnega življenja, manj osebnega, pa intenzivnejšega v iskanju tega, kar je bistvenega in absolutnega. Zato me je še ena misel spremljala ob teh »Spominih«: Krek bo našel desetine življenjepiscev, sam bi svojih spominov ne bil pisal nikoli. F. K.

Ivan Cankar: *The bailief Yerney and his rights*. Prevela iz slovenščine Sidonie Yeras in H. C. Sewell Grant. Uvod napisal Janko Lavrin. Založba John Rodker, London, E. C. 4, 1 Farringdon Avenue, 1950.

Na reklamnem ovoju s sliko požara Sitarjeve domačije označuje založnik Cankarja kot slovenskega Tolstoja. In če je ob katerem Cankarjevih del ta označba upravičena, je nedvomno ob Hlapcu Jerneju, ki ima tako v slogu ljudske pripovedi, v katerem je zasnovana in vseskozi vzdržana, kakor v slepi veri, s katero se Jernej bori za svojo namišljeno naravno pravico, res najbližja Tolstoju, posebno njegovim kmečkim pripovedkam. Vse dogajanje je prenešeno iz realne v legendarno ploskev in zato tako preprosto prepričevalno in mistično resnično kljub vsi svoji neresničnosti. S to premaknitvijo pa je Jernej iz posebnega slovenskega tipa postal občečloveški tip in njegova preprosta vsebina vsaki duši, ki tako pogosto zadeva na krivičnosti vsakdanjega realnega življenja, tako tolažilna, kakor so ji to-

lažilne najpreprostejše ljudske modrosti v pregovorih, pripovedkah, svetopisemskih prilikah in Tolstega ali Dostojevskega neizprosnih izpričevanjih pravice in resnice. Kdor dvomi o Jernejevi občeloški kvaliteti, je prezrl to njegovo osnovno potezo. V nji je vsa skrivnost uspeha tega dela.

Z jedrnatim uvodom o Cankarju, njegovi vlogi v slovenski literaturi in njegovem delu je pisatelj Angležem dostojno predstavil naš Janko Lavrin.

Prevod gospe Jeras in H. C. Sewella Granta je skoro dobeseden in po večini vestno in točno prelit v angleški izraz. Za slovenski tekst je značilna skrajno preprosta ubranost sloga, ki se izogiba zamotanih konstrukcij in težkih figur. Predstavna in izrazna ubranost ljudske pripovedke sta vzdržani od prvega do zadnjega stavka, in to struno vzdržati se je prevajavcema precej posrečilo. Kljub tej splošni vrlini pa se je prevod na par težjih mestih nekoliko oddaljil od originala in ga parkrat celo zgrešil.

Tako je znani odstavek o bridkosti, ki je podobna zrnu (sl. str. 5, a. 6), manj nazoren kot v originalu, ker je prevajavec povzel samo smisel, ne pa celotne slike z njenimi značilnimi podrobnostmi. Doslovni nemški prevod¹ (str. 27) je mnogo učinkovitejši kot angleški.

Prav tako je pregnantni očitek dekleta, ko najde Jerneja na zapečku (sl. 7, a. 7/8), v prevodu nekam nepotrebno gostobeseden, kar je značilno za prevajalčevo semintja nekoliko preprozično razmerje do originala. Tudi tu je nemški prevod (n. 29) slovenskemu bližji. Prevod prvega stavka »Dobro se ti godi, Jernej!« z »Well, Bartholomew, you are taking it easy« — lahko jemati, kvečjemu še: udobno si narediti kako stvar — je pa celo netočen in gotovo slabši od smisla originala.

Na str. a. 9 prevaja celo nekaj, česar slovenska izdaja (L. Schwentner, Lj. 1907, str. 8), iz katere je nedvomno prevajal, sploh nima, svobodna interpretacija pa v smislu izvirnika ni utemeljena, ko prevaja »prilezel je, sedel je široko, prešerno se je naslonil« s »then he looked over his shoulder and bending backwards towards Bartholomew called anti«. Zdi se, da ga je k temu zapeljalo, ker je prejšnji »lezel na zapeček« prestavil z »vsedel se je — sat down«. Zdi se, da slika Sitarjevega prešernega sedenja za zapečkom prevajavcu ni bila jasna, zato jo je parafraziral z »ozrl se je čez ramo in se sklonil nazaj k Jerneju«.

Dobesedni prevod za »črni študent« z »the black scholar« (sl. 15, a. 18) ali »der schwarze Student« (n. 59) se mi zdi nezadosten, ker poleg doslovnega in v danem primeru resničnega, ker je bil študent črno oblečen, ima pri nas ta izraz še drug pomen, ki je važnejši kot označba zunanosti ter bi mu bilo v jeziku prevoda treba najti adekvatnost.

Slika s pismom = postavo (sl. 20) se je prevajavcu razblinila, ker je obrnil zaporednost predstav (a. 24). Obrnitev zaporednosti originala se je prevajavcu maščevala tudi takoj malo dalje, ko je prevel (sl. 21, a. 24) »Star si, pa si že neumen, nič ti ne zamerim« s »Still, I forgive you, Bartholomew, but you are very dull, although you are so old«, kar se pravi: »Toda odpuščam ti, Jernej; si pa zelo neumen, čeprav si tako star«.

Po nepotrebem je razblinjen stavek »Jernej je čudoma poslušal« (sl. 22) v »Bartholomew still

listened as if he had been turned to stone«. Prav tako je ubita vsa poljudna monumentalnost izraza v »Tako je rekel župan in je vstal« (sl. 23) s prevodom »And having thus delivered him self, the Mayor rose to go«.

Stavek »Jernej je pobiral klobuk« (sl. 52) je preveden kar s celim pojasnilom (a. 57), vendar je pa smisel tu podan točno, dočim je v nemškem prevodu (n. 56) »hob auf« manj jasno. Uganka je zame, kako je prevajavec prišel do prevoda »The child lifted his face to Bartholomew, his eyes shining« (a. 39), ko se vendar isti stavek v originalu jasno nanaša na Jerneja in ne na otroka.

Plot (sl. 53) je prestavil (a. 65) s »free space«, četudi je za predstavnost kmečkega človeka plot važnejši kakor presledek med hišami; zato bi mu bilo treba najti odgovarjajočo angleško prestavo. Usodno nesporazumljenje pa je povzročilo prestavo (a. 78) »his face, like that of a goat« — obličje podobno kozjemu — za (sl. 65) »kozavi obraz«, kar pomeni pockmarked ali marked with small-pox.

Precejšnjo preskušnjo, potepuhova izvajanja (sl. 66 in a. 79), pa je prevajavec prav dobro prestal. Vstavek, da se je Jernej razveselil, ko je zaslišal sicer neprijazne besede, toda v svojem jeziku (a. 104, sl. 87), je po smislu opravičen in vsekakor potreben. Kljub tem opazkam pa sta prevajavca vestno in uspešno opravila svoje delo in zaslužita zanje vse naše priznanje in hvaležnost. Frst.

P O L J S K O S L O V S T V O

Desetletje prerrojene Poljske (Dziesięciolecie Polski odrodzonej). Spominska knjiga 1918—1928. — Izdajatelj in glavni urednik Marjan Dąbrowski. Uredil Peter Lot.

Izdal Krakovski dnevnik »Ilustrirani vsakodnevni glasnik« (Ilustrowany Kurjer codzienny). Kraków-Warszawa 1928.

Lani je Poljska priredila v Poznanju veliko »Splošno domačo razstavo«, nekako revijo vsega svojega gospodarsko-tehničnega dela v prvem svobodnem desetletju, letos (1950) za Veliko noč pa je Krakovski dnevnik I. K. C. izdal veliko spomenico »Desetletje prerrojene Poljske«, v kateri je mogoče videti ves umski in gospodarski razvoj tega desetletja izražen v številkah in karakteristikah največjih strokovnjakov. Poleg tega, da je omenjena knjiga enciklopedija vsega znanja o Poljski iz zadnjih let, je spomenica že sama po sebi svojevrsten dogodek kot materialna knjiga, mogoče večjega pomena v gospodarskem smislu kot književnem. Zato jo najprej označim v tem zunanem, organizacijskem pomenu. Knjiga je izšla v veliki folio-obliki s 1212 stranmi teksta (ne na najboljšem papirju) in tehta 6 kg ter je dosedaj največja poljska knjiga. Med tekstom, ki obsega 550 člankov, je objavljenih nad 4000 ilustracij, faksimilov in bakrotiskov. Vseh sodelavcev pri sestavi knjige (redaktorji, sodruidniki, stavei, administracija) je bilo 1117 in je izšla v 85.000 izvodih, za kar se je porabilo 75 vagonov papirja, t. j. 80 cm širokega v dolžini 21.600 km ali od Varšave do Nove Zelandije. Tako hoče ta spomenica že s svojim zunanjim pojavom manifestirati tehnično moč nove Poljske, edine evropske slovanske velesile. Poleg tega je še razmeroma poceni: v originalne platnice z vtis-

¹ G. Jirku v Niethammer-Verlag, Wien-Leipzig.